

JITKA PTATSCHEKOVÁ
JAROSLAVA DITTRICHOVÁ

DVACET LET ČESKÉ KORUNY

NA POZADÍ VÝVOJE
OBCHODNÍHO BANKOVNICTVÍ
V ČESKÉ REPUBLICE

JITKA PTATSCHEKOVÁ
JAROSLAVA DITTRICHOVÁ

DVACET LET ČESKÉ KORUNY

NA POZADÍ VÝVOJE
OBCHODNÍHO BANKOVNICTVÍ
V ČESKÉ REPUBLICE

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Ing. Jitka Ptatscheková, Ph.D.

Ing. Jaroslava Dittrichová, Ph.D.

Dvacet let české koruny na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice

Kniha je monografie

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 5121. publikaci

Odborně recenzovali:

doc. RNDr. František Jirásek, DrSc., Dr.h.c.

PhDr. Ing. Helena Jáčová, Ph.D.

Vydání odborné knihy schválila Vědecká redakce nakladatelství Grada Publishing, a.s.

Odpovědná redaktorka Mgr. Martina Němcová

Grafická úprava a sazba Milan Vokál

Počet stran 144

První vydání, Praha 2013

Vytiskla tiskárna Carter\reproplus, s.r.o.

© Grada Publishing, a.s., 2013

Cover Photo © fotobanka allphoto

ISBN 978-80-247-4681-4

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8459-5 (ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-8460-1 (ve formátu EPUB)

OBSAH

O autorkách	7
Slovo úvodem	9
1 Teoretická východiska	11
1.1 Měna a měnový kurz	11
1.1.1 Měna, peníze a měnový kurz	11
1.1.2 Kotace měnového kurzu	13
1.1.3 Trh s cizími měnami	15
1.1.4 Systémy měnových kurzů	16
1.1.5 Evropská měnová unie	17
1.1.6 Platební bilance	19
1.2 Centrální bankovníctví	23
1.2.1 Funkce centrální banky	23
1.2.2 Nástroje měnové politiky	29
1.2.3 Bilance centrální banky	33
1.2.4 Evropská centrální banka	35
1.3 Obchodní bankovníctví	37
1.3.1 Finanční trh v rámci ekonomického systému	37
1.3.2 Finanční zprostředkovatelé	38
1.3.3 Rozdělení finančního trhu	39
1.3.4 Obchodní banky	40
1.3.5 Bankovní systém	41
1.3.6 Bilance obchodní banky	42
1.3.7 Bankovní produkty	44
1.3.8 Bankovní finančně úvěrové produkty	46
1.3.9 Depozitní bankovní produkty	49
1.3.10 Platebně zúčtovací produkty	50

2	Analýza vývoje české koruny a bankovního trhu v České republice	53
2.1	Vývoj české koruny 1990–2012	53
2.2	Bankovní vývoj 1990–2012	82
3	Bankovní systém v současnosti	105
4	Milníky ve dvacetileté historii české koruny a obchodního bankovníctví v ČR	111
5	Chronologický přehled	115
	Souhrn	119
	Summary	121
	Zusammenfassung	123
	Seznam obrázků	125
	Seznam tabulek	127
	Seznam zkratk	129
	Seznam literatury	131
	Legislativa	137
	Internetové zdroje	139
	Rejstřík	140

O AUTORKÁCH

Ing. Jitka Ptatscheková, Ph.D

Působí na katedře ekonomie Fakulty informatiky a managementu Univerzity Hradec Králové jako odborná asistentka. Její odborný zájem se dlouhodobě orientuje na problematiku mezinárodních financí, evropské integrace, finančních trhů a peněžních vztahů.

Je spoluautorkou skript *Základy financí* vydaných v nakladatelství Gaudeamus, autorkou odborných článků a recenzí publikovaných v časopisech *Bankovníctví*, *E+M*, *Politická ekonomie* a *Prague economic papers*.

Dlouhodobě se aktivně věnuje oblasti e-learningu. Je autorkou e-learningových kurzů Mezinárodní finance, Základy financí, Basics of finance, Grundlagen des Finanzwesens a Evropská integrace. Její kurz Europäische Integration byl několik let zahrnut do výuky na Fachhochschule für öffentliche Verwaltung und Rechtspflege in Bayern, která leží v německém městě Hof.

Pracovala jako řešitelka a spoluřešitelka vědeckých a rozvojových grantů FRVŠ, AKTION a GAČR. Je zapojena do organizačního výboru mezinárodní konference Hradecké ekonomické dny.

Ing. Jaroslava Dittrichová, Ph.D.

Od roku 1996 působí na katedře ekonomie Univerzity Hradec Králové. Po ukončení studia oboru Finance a úvěr na Vysoké škole ekonomické v Praze pracovala v hospodářské praxi a na Obchodní akademii. Doktorát v oboru odvětvové ekonomiky na České zemědělské univerzitě v Praze ukončila v roce 2006 obhajobou disertační práce *Efektivní integrace finančních a bankovních služeb do evropských struktur*.

Od roku 1996 se zaměřuje na problematiku finančních trhů, je autorkou skript, odborných publikací, článků a přednášek. Spolupodílí se na

řešení projektů podporovaných ze zdrojů Evropské unie, Ministerstva pro místní rozvoj ČR a FRVŠ, v programovém a organizačním výboru konference Hradecké ekonomické dny.

SLOVO ÚVODEM

Po zániku České a Slovenské federativní republiky vznikla k 1. 1. 1993 Česká republika a ke stejnému datu došlo k založení České národní banky.

Česká koruna vznikla na základě zákona o oddělení měny okolkováním v období od 4. února do 8. února 1993. V historii existence české koruny můžeme najít několik důležitých mezníků, které byly rozhodující pro utváření jejího charakteru. K nejdůležitějším prvotním úkolům patřila náprava kurzových vztahů a dosažení směnitelnosti nové domácí měny.

Dalším velmi důležitým obdobím byl rok 1997, v němž proběhly měnové turbulence. Téhož roku opustila ČNB fixní devizový kurz a zavedla kurz plouvoucí. Ve stejném roce změnila transmisní mechanismus a začala sledovat inflační cíl.

Odborná monografie *Dvacet let české koruny na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice* je věnována nejdůležitějším událostem novodobého vývoje domácí měny a bankovníctví v České republice. Autorky si kladou za cíl vytvořit odbornou publikaci, která by zachytila vývoj české koruny a bankovníctví v letech 1990 až 2012.

Odborná kniha vznikla při příležitosti dvacátého výročí vzniku České národní banky, České republiky a v neposlední řadě české koruny.

Práce vychází z teoretických východisek věnovaným oblastem měnového kurzu, centrálního bankovníctví a obchodního bankovníctví. V analytické části se autorky zabývají podrobně jednotlivými roky a sledují nejvýznamnější události z vybraných oblastí. Jádrem práce obsahuje empirickou analýzu a přehled vývoje české koruny a obchodního bankovníctví v České republice. Ve čtvrté kapitole prezentují autorky prostřednictvím vymezení milníků vývoje české koruny a obchodního bankovníctví výsledky, které vyplynuly z provedených analýz. Pátá kapitola zahrnuje

podrobný chronologický přehled jednotlivých zásadních událostí, jež se během sledovaného období uskutečnily.

Součástí publikace je dále seznam literatury, souhrn v českém, anglickém a německém jazyce, seznam obrázků, tabulek a zkratk. Úplný závěr tvoří rejstřík pojmů.

Objektem zkoumání předkládané práce je česká koruna a její vývoj v kontextu vývoje obchodního bankovníctví v ČR. Z uvedeného vyplývá metoda zkoumání. Autorky postupovaly chronologicky. Vývoj a události hodnotily a poté demonstrovaly na číselných údajích. Tyto údaje byly analyzovány a kriticky hodnoceny. Při práci postupovaly autorky od minulosti do současnosti, tj. od roku 1990 až do roku 2012. Přestože je cílem monografie zkoumat dvacet let vývoje české koruny, tj. 1993–2012, považovaly autorky za důležité zachytit také události roků 1990–1992.

Časové řady zkoumaných ekonomických jevů jsou podle sledované veličiny v rozmezí délky 5 až 20 let. Číselné údaje byly čerpány převážně z databázi České národní banky.

Primárním cílem práce je zhodnocení a zachycení nejdůležitějších fází vývoje české koruny a bankovníctví v České republice. Výsledkem práce je zjištění nejvýznamějších etap a milníků ve vývoji české koruny a bankovníctví v České republice v letech 1993 až 2012.

Autorky se podílely na tvorbě odborné monografie v následujícím rozsahu:

- Ing. Jitka Ptatscheková, Ph.D. zpracovala kapitoly Slovo úvodem, 1.1, 1.2, 2.1, Souhrn, Summary a Zusammenfassung.
- Ing. Jaroslava Dittrichová, Ph.D. zpracovala kapitoly 1.3, 2.2 a 3.
- Na ostatních částech publikace pracovaly společně.

1

TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Následující část obsahuje základní teoretická východiska práce, z nichž autorky vycházely při zpracování analýzy vývoje české koruny a obchodního bankovníctví v České republice. Zahrnuje vysvětlení pojmů měna, peníze a měnový kurz. Dále obsahuje základní pojmy z oblasti platební bilance, centrálního bankovníctví a obchodního bankovníctví.

1.1 Měna a měnový kurz

Úvodní kapitolu začneme vysvětlením pojmů měna a peníze. Poté budeme pokračovat vybranými pojmy mezinárodních financí. Definujeme měnový kurz, kotaci měnového kurzu a trh s cizími měnami. Dále se budeme zabývat systémy měnového kurzu a platební bilancí. Samostatnou část budeme věnovat Evropské měnové unii.

1.1.1 Měna, peníze a měnový kurz

Za *měnu* je třeba považovat státem uznaný a upravený druh peněz, který plní peněžní funkce na určitém státním území (Němeček, 2000, s. 33).

Většinou se uvádějí následující tři základní funkce peněz:

- a) prostředek směny,
- b) uchovatel hodnoty,
- c) zúčtovací jednotka.

Peníze jako **prostředek směny** umožňují placení za zboží, služby a úhradu dluhu. Tato funkce je determinující pro podobu peněz. V historii se velmi osvědčily drahé kovy, které se vyznačují relativní nedostupností a trvanlivostí. Použití peněz jako prostředku směny snižuje čas vynaložený na směňování zboží a služeb, který se zahrnuje obvykle do **transakčních nákladů**.

Peníze se mohou držet také jako úspory. Pak plní funkci **uchovatele hodnoty** kupní síly v čase.

Schopnost peněz plnit funkci uchovatele hodnoty je stejně jako v případě funkce prostředku směny vázána na existenci uspořádaných měnových poměrů v zemi. V období vysoké nebo nestabilní inflace plní peníze funkci uchovatele hodnoty pouze nedokonale. V případě hyperinflace ji pak mohou zcela ztratit (Kulhánek, 2006, s. 51).

Peníze jako **zúčtovací jednotka** vyjadřují cenu zboží, služeb, pohledávek a dalších aktiv či pasiv. Opět je typické, že dochází ke snižování transakčních nákladů.

Za **peníze** v tom nejobecnějším vymezení lze teoreticky považovat jakékoli aktivum, které je všeobecně přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradách dluhů (Revenda a kol., 2012, s. 14). Tato teoretická definice nevymezuje zcela přesně, která aktiva by v naší ekonomice měla být považována za peníze. Pokusíme se proto peníze vymezit prostřednictvím empirické definice.

Empirická definice peněz používá takové vymezení peněz, které nejlépe předpovídá vývoj proměnných, o nichž se předpokládá, že by je peníze měly vysvětlit. Jedná se o proměnné jako inflace či hospodářský cyklus. Tomuto vymezení peněz odpovídá veličina, která se označuje jako **peněžní zásoba**.

Na základě sledování kvantitativního vývoje jednotlivých složek peněz se sestavují měnové agregáty.

Měnové agregáty jako výsledek empirické definice peněz představují souhrn peněžních prostředků s jistým stupněm likvidity (Revenda, 1999, s. 86). Vymezení, sledování a kontrola měnových agregátů má především význam pro měnovou politiku.

Dalším významným termínem souvisejícím s penězi je **měnová báze**. Obsahuje peněžní prostředky s nejvyšším stupněm likvidity, jejichž vývoj může centrální banka bezprostředně ovlivňovat:

*oběživo v držbě nebankovních subjektů
a v pokladnách bank*

Měnová báze = +
*povinné minimální a dobrovolné rezervy bank
na účtech u centrální banky*

(Zdroj: Revenda a kol., 2012, s. 19)

Za **oběživo** se považují bankovky a mince v držbě nebankovních subjektů.

Měnový kurz je z kvantitativního hlediska poměr, v jakém se směňují dvě navzájem cizí měny, neboli cena jedné měny vyjádřená v jiné měně (Radová a kol., 2009, s. 262).

Hodnota měnových kurzů se v důsledku působení mnoha faktorů neustále mění. Příčinou je změna nabídky a poptávky po devizách, která je determinována mnoha faktory. Z rozsáhlé skupiny determinantů měnového kurzu můžeme uvést úrokovou míru, vývoj cenové hladiny, očekávání, politickou situaci a hospodářskou stabilitu.

V důsledku změn nabídky a poptávky vzniká na devizovém trhu nerovnováha, která se projeví zhodnocením (apreciací), anebo znehodnocením (depreciací).

Zhodnocením domácí měny nazýváme situaci, kdy se hodnota kurzu v absolutním vyjádření snižuje. Ke zhodnocení domácí měny dochází, pokud se zvýší poptávka po domácí měně, anebo se za jinak nezměněných okolností zvýší nabídka měny cizí. Současně dochází ke **znehodnocení** zahraniční měny.

Znehodnocení domácí měny nastává v důsledku převisu nabídky domácí měny nad měnou cizí, anebo zvýšení poptávky po zahraniční měně při nezměněné nabídce domácí měny. Při znehodnocení ztrácí domácí měna vůči cizí na hodnotě. Měnový kurz v absolutní hodnotě roste.

1.1.2 Kotace měnového kurzu

Vyjádření měnového kurzu se nazývá kotací. Obvykle se můžeme setkat s přímou kotací. **Přímá kotace** udává cenu jedné zahraniční jednotky v jednotkách domácí měny.

Měnový kurz v přímé kotaci:

$$ER_{A/B} = \frac{\text{počet jednotek měny A}}{1 \text{ jednotka měny B}} \quad (1)$$

Kdy: $ER_{A/B}$ = měnový kurz v přímé kotaci,
A = domácí měna,
B = zahraniční měna.

Ve výjimečných případech bývá přímá kotace vztahována k násobkům cizí měny. Zpravidla se jedná o stonásobky nebo tisícinásobky. Tento způsob se využívá u kotací, které by jinak při uvedení přepočtu k jedné jednotce cizí měny vyšly nižší než jedna. Například se stonásobkem se můžeme setkat u kurzu CZK/JPY.

Dalším možným způsobem je vyjádření měnových kurzů prostřednictvím nepřímé kotace.

Nepřímá kotace udává, kolik jednotek zahraniční měny se musí vynaložit na získání jedné jednotky měny domácí.

Měnový kurz v nepřímé kotaci:

$$ER_{A/B} = \frac{\text{počet jednotek měny A}}{1 \text{ jednotka měny B}} \quad (2)$$

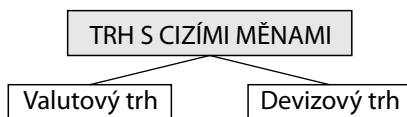
Kdy: $ER_{A/B}$ = měnový kurz v nepřímé kotaci,
A = zahraniční měna,
B = domácí měna.

Nepřímá kotace se zachovala z historických důvodů, a to například u britské libry. Důvodem využívání pro kotaci britské libry byla skutečnost, že se ve Velké Británii nepoužíval decimální systém (Beike, Schlütz, 2005, s. 256).

1.1.3 Trh s cizími měnami

Trh s cizími měnami zahrnuje trh deviz a trh valut (Obr. 1.1). **Valuty** označují cizí měny v hotovostní podobě. **Devizami** jsou označovány cizí měny v bezhotovostní podobě.

Kurz kotovaný pro valuty je zpravidla vyšší než kurz kotovaný pro devizy. Vysvětlení můžeme hledat ve vyšších nákladech, které s sebou přináší manipulace s bankovkami a mincemi. Výjimečnou situaci v České republice představoval rok 1997, kdy platila opačná situace. Z důvodu krize české koruny, kdy občané směňovaly korunové vklady na cizí měnu, byly valutové kurzy nižší než kurzy devizové.

Obr. 1.1 Trh s cizími měnami (zdroj: vlastní zpracování)

Pro devizy a valuty kotují banky kurzy střed, nákup a prodej. V případě **kurzu nákup (bid)** vystupuje banka či obchodník s devizami (dealer, makléř) jako kupující cizí měny. V opačném případě, kdy vystupuje banka jako prodávající zahraniční měny, se používá **kurz prodej (offer)**.

Kurz prodej je vždy vyšší než kurz nákup. Rozdíl mezi oběma kurzy se nazývá **spread** a je zdrojem zisku banky či obchodníka. Výše spreadu závisí na konkrétní měně.

Devizový trh je trhem se zahraničními měnami, které vystupují v bezhotovostní formě, převážně v podobě zápisů na bankovních účtech nebo elektronických zápisů na obrazovkách terminálů (Durčáková, Mandel, 2010, s. 44). Patří k nejrozvinutějším a také nejvíce globalizovaným segmentům finančních trhů (Kulhánek, Šoltés, 2009, s. 214). **Valutový trh**, můžeme chápat jako místo, kde se střetává nabídka a poptávka po valutách.

1.1.4 Systémy měnových kurzů

Systémy měnových kurzů určují pravidla, podle kterých se jednotlivé měnové kurzy vytvářejí. Základní skupiny měnových systémů v tržních ekonomikách představují měnové systémy pevné a pohyblivé (Dittrichová a kol., 2010, s. 44).

Pevné měnové systémy

Společným znakem pevných měnových systémů je kontrola pohybu měnového kurzu v předem stanovených pásmech oscilace a stanovení ústředního kurzu. Kontrolu pohybu měnového kurzu provádí většinou centrální banka. V případě odchýlení měnového kurzu z povoleného pásma musí centrální banka přistoupit k devizovým intervencím.

Základní podmínkou existence pevného měnového kurzu je stanovení ústředního kurzu mezi domácí měnou a objektem, ke kterému je měnový kurz pevně vázán.

Ústřední kurz může být stanoven:

- vztahem k jiné národní měně,
- vztahem k více národním měnám, tzv. ***měnovému koši***,
- vztahem k nadnárodní měně SDR (zvláštní práva čerpání).

Jako příklad pevného měnového systému můžeme uvést Evropský měnový systém II. Měny zemí, které chtějí vstoupit do Evropské měnové unie, by měly být nejdříve zapojeny do Evropského měnového systému II (Dvořáková, 2000). Ústřední kurz evropského měnového systému je určen jako vazba k euru. Oscilační pásmo, které musí centrální banky kontrolovat, je stanoveno na $\pm 15\%$.

Pohyblivé měnové systémy

Pro pohyblivé měnové systémy je charakteristické, že nemají určený ústřední kurz. Měnové kurzy se pohybují volně na základě nabídky a poptávky na devizovém trhu. Centrální banky nemají povinnost kontrolovat vývoj měnového kurzu, a proto neintervenují. Určitou kontrolu prostřednictvím dobrovolných intervencí provádí pouze v případě zavedení tzv.

měnového systému s řízenou pohyblivostí. Příkladem měny, která se pohybuje v systému volně pohyblivého měnového kurzu, je euro.

Bretonwoodský měnový systém

Jednou z nejvýznamnějších mezinárodních měnových institucí je **Mezinárodní měnový fond**. Byl založen na konferenci konané 1. 7. až 22. 7. 1944 ve Spojených státech amerických, které se zúčastnili zástupci čtyřiceti čtyř zemí světa. Činnost fond zahájil oficiálně až 27. 12. 1945.

K prvotním cílům fondu patřila podpora měnové stability, která byla zabezpečována **Bretonwoodským měnovým systémem**. Tento systém byl založen na dodržování následujících principů:

- povinnost členských zemí vyjadřovat měnovou paritu v USD nebo ve zlatě;
- povinnost členských zemí konzultovat s Fondem každou změnu měnové parity přesahující 10 % parity původně schválené;
- povinnost členských zemí provádět vzájemné devizové operace a transakce pomocí tzv. pevných měnových kurzů, tj. kurzů, které se odchyľují od uvedené základní parity maximálně v rozpětí $\pm 1\%$ – tzv. oscilační pásmo (Marková, 2006, s. 40).

Od počátku sedmdesátých let, kdy došlo ke zrušení Brettonwoodského systému, se výrazně zvýšila volatilita kurzů.

1.1.5 Evropská měnová unie

Měnová unie je peněžním systémem, ve kterém měnovou politiku zajišťuje buď společná centrální banka členských zemí měnové unie, nebo „zahraniční“ centrální banka ve smyslu centrální banky jen jedné z členských zemí (Reveda a kol., 2012, s. 40).

Vrcholem měnové integrace v rámci Evropské unie můžeme označit vznik Evropské měnové unie. Právní základ Evropské měnové unie vytváří Smlouva o Evropské unii, která byla podepsána 7. 2. 1992.

Smlouva, která se často označuje podle místa podpisu jako **Maast-richtská smlouva**, obsahuje právní úpravu:

- časového plánu vzniku Evropské měnové unie,
- upřesnění tří stupňů vytváření Evropské měnové unie,
- vstupních kritérií.

První stupeň vytváření Evropské měnové unie představovala liberalizace pohybu kapitálu, která se uskutečnila k 1. 7. 1990. K nejdůležitějším úkolům druhého stupně se řadilo založení Evropského měnového institutu v německém městě Frankfurtu nad Mohanem. K dalším úkolům patřilo určení jména nové jednotné měny, výběr účastníků Evropské měnové unie a vytvoření Evropské centrální banky. Druhý stupeň byl zakončen 31. 12. 1998. V navazujícím třetím stupni, který začal 1. 1. 1999, došlo k neodvolatelnému zafixování bilaterálních kurzových přepočtů jednotlivých měn k euru. Zároveň vzniklo euro jako bezhotovostní měna. Třetí stupeň byl ukončen k 1. 7. 2002 zavedením eurových bankovek a mincí.

V jedenácti zemích, které se jako první zapojily do Evropské měnové unie, bylo **euro** zavedeno 1. 1. 1999. Během následujících dvou let obíhaly vedle eura v zemích unie ještě nadále národní měny a euro bylo emitováno pouze jako bezhotovostní měna. Od počátku roku 2002 bylo postupně v jednotlivých zemích euro zaváděno hotovostně a zároveň byl ukončen oběh národních měn. Euro se tak stalo zákonným platidlem. Země, které zavedly euro, se označují jako **eurozóna**.

Podmínky pro vstup do Evropské měnové unie jsou určeny Smlouvou o Evropské unii a používá se pro ně souhrnný název konvergenční kritéria. **Konvergenční kritéria** byla vytvořena s cílem dosáhnout ekonomického sblížení zemí zapojených do eurozóny. Zahrnují oblast cenovou, rozpočtovou, finančních trhů a kurzovou.

Cenové kritérium vyžaduje, aby během jednoho roku před šetřením udržovala země inflaci na úrovni, která nepřesáhne o více než 1,5 procentního bodu průměrnou míru inflace ve třech zemích s největší cenovou stabilitou.

Rozpočtové kritérium se týká deficitu veřejného rozpočtu a veřejného dluhu. Podíl deficitu veřejného rozpočtu na hrubém domácím produktu by neměl přesahovat výši 3 %, podíl veřejného dluhu na domácím hrubém produktu hranici 60 %.

Třetí kritérium požaduje, aby dlouhodobá nominální úroková sazba nepřekročila o více než dva procentní body průměrnou dlouhodobou nominální úrokovou sazbu ve třech zemích s nejvyšší cenovou stabilitou.

Kurzové kritérium požaduje, aby byla měna dva roky před vstupem do Evropské měnové unie v Evropském měnovém systému a její vývoj byl po tyto dva roky bez podstatných výkyvů.

V květnu 1998 se plnění kritérií přezkoušelo v jednotlivých zemích Evropské unie a následně byly vybrány ty země, které splňovaly podmínky pro vstup. V prvním kole to bylo 11 zemí: Německo, Nizozemí, Francie, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Belgie, Rakousko, Lucembursko, Irsko a Finsko. Později přistoupilo Řecko, Slovinsko, Malta, Kypr, Slovensko a Estonsko. Na počátku roku 2012 měla Evropská měnová unie sedmnáct členů.

1.1.6 Platební bilance

Platební bilance bývá obvykle definována jako statistický záznam všech ekonomických transakcí mezi domácími subjekty a zbytkem světa uskutečněných v průběhu určitého období (Polouček, 2009, s. 353).

Ekonomické transakce, které se do platební bilance promítají, mohou být velmi rozličné povahy. Při zjednodušení je můžeme rozdělit do tří skupin:

- devizová inkasa a devizové úhrady,
- změny devizových pohledávek a závazků,
- transakce čistě materiálové povahy, jako věcné dary anebo reálné investice.

Zjednodušenou horizontální strukturu platební bilance zachycuje tabulka 1.1.

Tab. 1.1 *Struktura platební bilance (zdroj: vlastní zpracování)*

Struktura platební bilance	Salda platební bilance
A. Běžný účet	
• zboží	
• služby	Výkonová bilance
• výnosy	
• běžné převody	Běžná bilance
B. Kapitálový účet	
C. Finanční účet	
• přímé investice	
• portfoliové investice	
• ostatní kapitál	
D. Saldo chyb a opomenutí	Celková bilance
E. Změna devizových rezerv	

Položky běžného, kapitálového, finančního účtu, salda chyb a opomenutí a změna devizových rezerv vytvářejí **horizontální strukturu** platební bilance.

Běžný účet je tvořen položkami zboží, služeb, výnosů a běžných převodů. Položka **zboží** zahrnuje mezinárodní pohyb zboží. Vývoz a dovoz zboží se nejčastěji dělí podle komoditních skupin na suroviny, průmyslové zboží, spotřebitelské zboží, zemědělské produkty a výrobní prostředky.

Položka **služby** zahrnuje mezinárodní pohyb služeb. Mezi nejvýznamnější patří: doprava, pojištění, cestovní ruch, poštovní služby, telekomunikační, finanční a další služby.

Položka **výnosy** obsahuje mezinárodní pohyb důchodů. Zahrnuje příjmy z investovaného domácího kapitálu v zahraničí (zisky, úroky, dividendy, renty) a výdaje spojené se zahraničními investicemi v domácí ekonomice. Významnou položkou mohou být příjmy z práce v zahraničí a náklady na práci cizinců v České republice.

Položka **běžné převody** zahrnuje soukromé běžné převody, například dědictví, dary, výživné, příspěvky zahraničním organizacím. Dále obsahuje běžné převody vládní, kam patří především penze a zahraniční pomoc.